

Glommen Mjøsen

Medlemsnytt

NEDKJØLING I TRELASTMARKEDET, MEN FORTSATT HØYE PRISER

MARKEDSNYTT S. 2

STARTEN PÅ ET BJØRKEEVENTYR?

SE SIDE. 3-4

Plastforbudet gir muligheter

Plastforsøplingen er blitt et verdensospennende problem. Nå skal bruken kuttes kraftig. Det foregår en stor utskifting i produkter innenfor engangsartikler av plast, og bare i Norge er det snakk om en reduksjon på 1,9 milliarder plastartikler årlig.

Hva kan så erstatte dette berget av plastbestikk, -sugerør, -tallerkener, rørepinner, bomullspinner, for å nevne noe? Norsk bjørk kan være en god mulighet. Bjørk utgjør i dag 200 millioner kubikkmeter stående masse, der 1,1 millioner kubikkmeter brukes i vedproduksjon og noen få hundretusen kubikkmeter til videreforedling. Det er en lavverdig utnyttelse av et høyverdig produkt. Med noen hederlige unntak er det nok slik i dag at bjørka, ut over å være ved, anses mer på som ugras som skal skjæres ned under ungsogpleie. Områder med manglende bartreforyngelse kategoriseres som "gjengrodd" eller "forvillet" når løvtrær dominerer.

Det er imidlertid gledelig å se at interessen for bjørka har økt. Norwegian Wood Cluster leder et samarbeid med forskere og næringsvirksomheter om hvordan man kan utnytte og foredle bjørk bedre enn vi gjør i dag. I Glommen Mjøsen Skog har vi nok hatt et tradisjonelt tenkesett rundt gran og furu. Men vi må også se på andre muligheter, og vi både motiveres av og støtter opp initiativ av denne typen. Veien fra gode intensjoner til industriell utnyttelse og kommersiell verdi er lang og kostbar. Likevel tror vi at kombinasjonen av trevirkets økende popularitet, samt erkjennelsen av at vi må erstatte de enorme mengdene med plast, kan være det nødvendige dyttet for å få bjørka opp på det nivået den fortjener.

Jeg er også sikker på at det bare er et tidsspørsmål før nyvinninger gir oss enda flere bærekraftige og lønnsomme bruksområder for våre "vanlige" treslag. Dette er det grønne skiftet i praksis – det grønne skiftet i skogen.

Gudmund Nordtun
adm.dir.

FOTO: MOELVEN

Nedkjøling i trelastmarkedet – men fortsatt høyt prisnivå

AV MARKEDSSJEF HÅKON BAKKEN

Trelastprisene er fortsatt høye, om enn på vikende front. Vi kan forvente fallende plankepriser utover høsten, men de skal falle voldsomt før det blir et problem for sagbrukene. Flere sagbruk rapporterer om økende trelastlager som er naturlig på denne årstiden, selv om lite har vært naturlig dette siste året. Vi tror fortsatt på generell god etterspørsel av trelast i markedet og det samme for sagtømmer.

Sagbrukene tåler en vesentlig svakere trelastpris uten at det bør gå ut over tømmerprisen. Men trelast- og tømmermarkedet er to forskjellige markeder som lever sine egne liv med tilbud og etterspørsel. Glommen Mjøsen Skog jobber selvsagt fortsatt for høyest mulig tømmerpris.

Massevirkemarkedet står i grell kontrast til sagtømmermarkedet. Stort utbud og noe redusert industrikapasitet i Skandinavia sammen med høye råvarelager hos industrien gjør markedet krevende for å oppnå ønsket pris. Betalingsevnen hos treforedlingsindustrien er for mange produktsegmenter god, men viljen mangler når råvareutbudet er såpass stort.

Vi trenger økt industrikapasitet og sug etter massevirke før vi kan se vesentlige positive prisendringer. Uansett har Glommen Mjøsen Skog en tilfredsstillende avsetningssituasjon på massevirke som muliggjør uttak av forholdsvis godt betalt sagtømmer.

Starten på et bjørkeeventyr?

Plastforbud skaper nye muligheter for norsk bjørk, mener Geir Korsvold (tv) og Helge Hvoslef.

Bjørk innehar tredjeplassen over de viktigste treslagene i Norge. Ifølge Landsskogtakseringen utgjør bjørka rundt 16 prosent av det stående volumet på produktiv skogsmark.

AV MERETE HAAGENRUD

Navnet bjørk betyr den lyse eller den fagre, forteller Helge Hvoslef, prosjektleder for Norwegian Wood Clusters satsing på bjørk. – Ikke bare er bjørka vakker, den er et spennende treslag med egenskaper som egner seg til svært mange bruksområder.

I tillegg vokser bjørka raskt uten at det går ut over kvaliteten, den beholder tetthet og styrke. På de beste bonitetene er bjørka hogstmoden etter 30-40 år, mot 50-70 år for grana, sier Geir Korsvold, avdelingssjef

i Glommen Mjøsen Skog og medlem i styringsgruppa for bjørkeprosjektet i Norwegian Wood Cluster.

Bjørk på frammarsj

Bjørka er på frammarsj i hele landet, årlig tilvekst er på 2,8 millioner kubikkmeter på produktiv skogsmark. Målet til bjørkeprosjektet er blant annet oppstart av en næringskjede for bjørk, fra skog til ferdige produkter.

– I hele Mjøsbassenget og sørover fra Elverum og i Østfold er det store områder med kvalitetsbjørk. I dag går denne bjørka til ved eller til Sverige som massevirke, forteller Geir Korsvold.

– Av de to vanlige bjørkesortene er det hengebjørka som har best evne til å lage gode stammer, og som egner seg best til sagtømmer. Dunbjørka vil i hovedsak gå til massevirke og til de mange produktene som kan lages med dette utgangspunktet.

Stor interesse fra designere og arkitekter

– Bjørkeinteressen er økende i interiør-sammenheng. Etterspørselen er drevet av designere og arkitekter som vil bruke bjørk i interiørelementer. Det er veldig positivt. Dessverre har vi ingen industri til dette formålet i Norge – ennå, men det er

initiativer på gang, forteller Geir Korsvold.

– Bjørka har unike egenskaper. Den er bøye- og strekkfast og har her hele 40 prosent høyere styrke enn gran og furu. Dette gjør den velegnet til laminater. Et prosjekt er igangsatt på Kjeldstad Trelast i Trøndelag. Her forsterkes limtre av gran med lag av bjørk som en slags sandwich. Dette gjør at dimensjonene på limtrebjelkene kan krympes uten at det går utover lysåpning, forteller Helge Hvoslef.

– I Glommen Mjøsen Skogs geografi er man i startgropa for å skjære skurlast av bjørketømmer. Et sagbruk på Ringsaker vil spesialisere seg på å sage også kortere lengder, under 2 meter, av lauv og bjørk.

Den nye eukalyptusen

Det er lett å bli smittet av entusiasmen som Helge Hvoslef og Geir Korsvold har for bjørkeprosjektet. Geir Korsvold forteller at han er kontaktet av produsenter av helseprodukter som har fått stor interesse for bjørkas lindrende og bakteriehemmende egenskaper.

FOTO: GEIR KORSVOLD

- Stoffet betulin finnes i store mengder i den hvite neveren. Betulin er et triterpenoid som benyttes som tilsetning i mange produkter allerede. Men potensialet er stort innen helseprodukter, medisin og kreftforskning.

- Sukkerinnholdet i bjørka er høyere enn i bartrær. Det betyr at bjørka vil egne seg bedre enn bartrær til å utvinne sukker for eksempel som tilsetning i dyrefôr.

- Bjørka har så mange anvendelsesområder at den kan bli den nye eukalyptusen, spår Geir Korsvold.

Plast ut – bjørk inn

Næringsmiddelindustrien tar bjørka i bruk for å erstatte plasten. Bjørka er smakløs, den fliser ikke og vil egne seg ypperlig til for eksempel engangsbestikk og kjøkkenredskaper.

- Bjørka er et typisk finétre. Den er helt glatt og kan skrelles av lag for lag eller knivskjæres til tynne, tynne bord som så blir varmebehandlet og stanset ut i ønsket form, sier Hvoslef.

- Plastforbudet vil føre til økt etterspørsel av bjørk, men det forutsettes at det etableres industri som kan ta imot.

Erstatte bomull

- Klær, her ligger et stort potensial, ifølge Helge Hvoslef. – Nanocellulose basert på lavkvalitets bjørk kan erstatte bomull og oljebaserte produkter. I Finland har man kommet langt med nanocellulose og

viskoseteknikker til produksjon av ulike typer tekstiler.

Biokull av bjørk

Landsskogtakseringen viser at halvparten av bjørkeforekomstene i Innlandet ligger på 600 meter eller høyere. Det gir muligheter for de store bjørkeforekomstene for eksempel i Nord-Østerdal.

- Tynset, Tolga og Os har kolossale høyere-liggende bjørkeområder som kan egne seg til ulik industriell framstilling og sidestrømmer, sier Helge Hvoslef. - Her kan det åpnes for hogstformer som optimaliserer bjørkeskog og beite.

- Bjørka har et høyt tørrstoffinnhold og egner seg godt til produksjon av biokull. Biokull av bjørk er veldig spennende, med renhetsgrad og egenskaper egnet som tilskudd i fiske- og annet dyrefôr.

Plant bjørk på råteutsatte granbestand

- I våre områder avler vi råte på gode boniteter. Vi fortsetter gjerne å produsere gran i råteutsatte bestand, men hvorfor ikke produsere kvalitetsbjørk?

- Planter du gran vil råten fortsette å spre seg til de nye plantene. Men velger du et omløp med bjørk vil rotråtekuken bli sultet ut, sier Helge Hvoslef.

Slik får du fram kvalitetsbjørk

- Foredlingsarbeidet for å få fram det beste plantematerialet har startet. Avlskandi-

datene eller supertrærne er plukket ut og kloning starter opp vinteren 2022, forteller Helge Hvoslef.

- En tommelfingerregel, som følger bjørketreet fra start til slutt, er at bjørka til enhver tid skal ha grønn krone på halve trehøyden. Da har bjørka nok fotosynteseapparat. Går du inn i bjørkeskogen og ser at bjørkekrona kryper lenger oppover, da vet du at den står for tett og mangler lys. Tynning vil hjelpe bjørkebestanden til å vokse videre med god balanse mellom trehøyde og krone. Halve trehøyden skal være grønn, enten bjørka er 2 eller 20 meter høy!

Få i gang en næringskjede

- Vi må se på muligheter for industrireising. Vi er i kontakt med mange spennende miljøer og har fått konkrete henvendelser. Potensialet er stort, men det kreves også store investeringer. Her må Staten stille omstillingsmidler til disposisjon, sier de.

- Ved å sortere ut de beste kvalitetene kan vi etterkomme etterspørselen, bjørketømmer er dessuten svært godt betalt. Vi ser ikke for oss at aptering skjer i skogen slik som for gran og furu, men at tømmeret kjøres i lange lengder til terminal med kappeanlegg hvor apteringen vil foregå.

- Planene fremover er å prate med gründere og motivere dem til å satse. Gjennom Norwegian Wood Cluster har vi mange initiativer på gang, sier Geir Korsvold.

- Vi håper og tror at snøballen nå begynner å rulle!